

آموزش و آزمون

فارسی پنجم ابتدایی

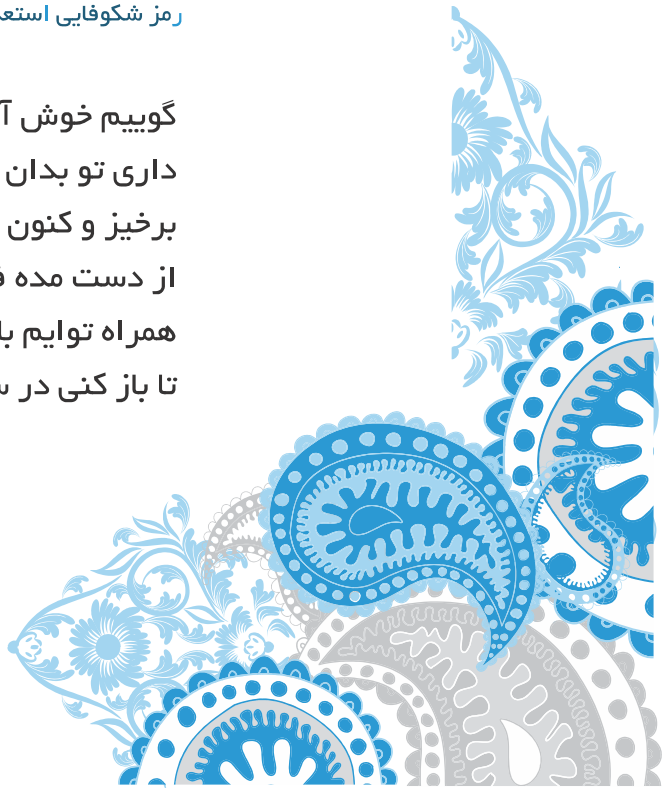
برای دانش آموزان تیزهوش

از مجموعه ی (رشادت)

رمز شکوفایی استعدادهای دانش آموزان تیزهوش

گوییم خوش آمد ای محصل
داری تو بدان کتاب کامل
برخیز و کنون فارسی آموز
از دست مده فرصت امروز
همراه توایم با رشادت
تا باز کنی در سعادت

نسرین صمدی

به نام خداوند جان و فرد

کزین برتر اندیشه برنگذرد

مقدمه

سپاس و ستایش داننده‌ی علم‌ها را سزاوار است. همان که اندیشیدن و آموختن را در نهادمان بنا کرد تا بیاموزیم؛ بهترین‌ها را برگزینیم و آموخته‌هایمان را در بین اهل دانش گسترش دهیم.

از آن جایی که آموختن زبان و ادبیات و به کارگیری صحیح آن‌ها در هر جامعه‌ای، پایه و اساس فراگیری سایر علوم است؛ بر آن شدیم تا کتاب آموزشی «فارسی پنجم برای دانش‌آموزان تیزهوش» را فراهم آوریم.

کتاب حاضر که از مجموعه کتاب‌های «رشادت» می‌باشد؛ توسط سرکار خانم نسرین صمدی، زیر نظر دبیر محترم مجموعه رشادت به رشته‌ی تحریر درآمده است.

این کتاب، مجموعه‌ای از تمرین‌ها و فعالیت‌هایی است که دانش‌آموز را به یادگیری، تکرار و تمرین هدایت می‌کند و موجب تثبیت و تعمیق یادگیری در آنان می‌گردد.

از آن جایی که واژه «تیزهوشان» در عنوان اصلی کتاب ذکر شده است، لذا مؤلف علاوه بر آموزش نکات ادبی، زبانی، دستوری و سایر مفاهیم که مربوط به محتوای کتاب درسی است؛ در سراسر کتاب سعی در تقویت مهارت‌هایی فراتر از مفاهیم کتاب درسی داشته است.

از مهم‌ترین ویژگی‌های این مجموعه عبارت است از:

۱- متناسب بودن محتوای کتاب با آخرین تغییرات کتاب فارسی پنجم

۲- شروع هر درس با پیش‌درآمدی از محتوای موضوعی درس به منظور تقویت روان‌خوانی و درک و دریافت دانش‌آموزان از مطالب هر درس

۳- شرح و بسط واژگان، اشعار و عبارات تمام دروس، روان‌خوانی‌ها و حکایات

۴- آموزش نکته‌های ادبی - زبانی هر درس

۵- تمرین که بر مبنای اصول و روش‌های علمی و عملکردی با هدف تقویت دقت و تمرکز ذهنی دانش‌آموز، در موضوعات درک مطلب، نکات دستوری، نگارشی و کلیه‌ی مفاهیم درس فارسی تدوین شده است.

۶- آموزش نکته‌های املائی و آرایه‌ی تمرین‌های تقویت صحیح‌نویسی

۷- معرفی اجمالی شخصیت‌های ادبی هر درس و معرفی برخی از آثار آنان

۸- دارا بودن بیش از ۴۰۰ پرسش چهارگزینه‌ای و فعالیت همراه با پاسخ‌های تشریحی در پایان هر درس و در انتهای کتاب.

۹- پاسخ دادن به تمام سؤالات دروس (اعم از درست و نادرست - درک مطلب - خوانش و فهم و...)

۱۰- با توجه به اینکه دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم در چند قدمی پایه‌ی ششم و آزمون‌های ورودی مدارس خاص هستند، یک بخش مستقل در ابتدای کتاب به توضیح نکته‌های دستور زبان، کوتاه اما جامع و کامل اختصاص داده شده و لذا دانش‌آموزان با مطالعه‌ی این بخش تمام نکته‌های دستوری زبان مورد نیاز تا پایه‌ی پنجم دبستان را می‌آموزند.

باشد که این مجموعه آموزشی در ارتقاء سطح یادگیری دانش‌آموزان در زمینه‌های مهارت زبان‌آموزی مفید واقع گردد.

در این جا لازم می‌دانیم از مؤلف محترم، دبیر مجموعه سرکار خانم دکتر مهرانگیز سلمانی (ناظر علمی)، و همچنین از خانم‌ها: سکینه مظاهری (حروفچین و صفحه‌آرا)، رضیه صفریان (تصویرساز)، مینو سطوت و مینا هرمزی، بهاره خدای (گرافیک‌سازها)، طوبی عینی‌پور (نمونه خوان) که در به ثمر رساندن این مجموعه ما را یاری نمودند، تشکر و قدردانی کنیم.

امیدواریم معلمان گرامی، دانش‌آموزان و اولیاء محترم با آرایه نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود، ما را در غنی کردن این کتاب در ویرایش‌های بعدی یاری نمایند.

هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

ما بدان منزل عالی نتوانیم رسید

انتشارات مبتکران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۹ (ای همه هستی ز تو پیدا شده)

ستایش:

فصل اول: آفرینش

۲۲ تماشاخانه

درس اول:

۲۶ بخوان و حفظ کن: رقص باد، خنده‌ی گل

۳۲ تمرین درس اول

۳۴ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس اول

۳۶ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس اول

۳۸ فضل خدا

درس دوم:

۴۲ بخوان و بیندیش: راز گل سرخ

۴۴ حکایت: درخت گردکان

۴۵ تمرین درس دوم

۴۷ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دوم

۴۹ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دوم

فصل دوم: دانایی و هوشیاری

۵۲ رازی و ساخت بیمارستان

درس سوم:

۵۷ بخوان و حفظ کن: خرد رهنمای و خرد دل‌گشای

۶۱ تمرین درس سوم

۶۴ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس سوم

۶۶ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس سوم

۶۸ بازرگان و پسران

درس چهارم:

۷۱ تمرین درس چهارم

۷۳ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس چهارم

۷۵ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس چهارم

۷۷ چنار و کدوئین

درس پنجم:

۸۱ بخوان و بیندیش: گلدان خالی

۸۱ حکایت: زیرکی

۸۳ تمرین درس پنجم

۸۵ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس پنجم

۸۷ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس پنجم

فصل سوم: ایران من

درس ششم:

۹۰ سرود ملی

۹۴ بخوان و حفظ کن: ای ایران

۹۷ تمرین درس ششم

۱۰۰ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ششم

۱۰۲ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ششم

درس آزاد

درس هفتم:

۱۰۳ دفاع از میهن

۱۰۷ بخوان و ببندیش: رئیس‌علی

۱۰۹ حکایت: وطن دوستی

۱۱۱ تمرین درس هفتم

۱۱۳ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس هفتم

۱۱۵ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس هفتم

درس هشتم:

فصل چهارم: نام آوران

درس نهم:

۱۱۸ نام‌آوران دیروز، امروز، فردا

۱۲۰ بخوان و حفظ کن: سرای امید

۱۲۴ تمرین درس نهم

۱۲۶ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس نهم

۱۲۸ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس نهم

درس دهم:

۱۲۹ نام نیکو

۱۳۲ تمرین درس دهم

۱۳۵ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دهم

۱۳۸ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دهم

درس یازدهم:

۱۴۰ نقش خردمندان

۱۴۳ تمرین درس یازدهم

۱۴۶ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس یازدهم

۱۴۸ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس یازدهم

درس آزاد

درس دوازدهم:

۱۴۹ بخوان و ببندیش: فردوسی، فرزند ایران

۱۵۵ حکایت: بوعلی و بانگِ گاو

۱۵۷ تمرین درس دوازدهم

۱۵۹ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دوازدهم

۱۶۱ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس دوازدهم

فصل پنجم: راه زندگی

درس سیزدهم:

۱۶۴ روزی که باران می‌بارید

۱۶۶ بخوان و حفظ کن: بال در بال پرستوها

۱۶۹ تمرین درس سیزدهم

۱۷۱ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس سیزدهم

۱۷۳ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس سیزدهم

درس چهاردهم:

۱۷۴ شجاعت

۱۷۷ تمرین درس چهاردهم

۱۷۹ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس چهاردهم

۱۸۱ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس چهاردهم

درس پانزدهم:

۱۸۲ کاجستان

۱۸۷ بخوان و بیندیش: زیر آسمان بزرگ

۱۸۸ حکایت: حکمت

۱۸۹ تمرین درس پانزدهم

۱۹۱ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس پانزدهم

۱۹۳ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس پانزدهم

فصل ششم: علم و عمل

درس شانزدهم:

۱۹۶ وقتی بوعلی، کودک بود

۱۹۸ بخوان و حفظ کن: چشمه و سنگ

۲۰۳ تمرین درس شانزدهم

۲۰۵ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس شانزدهم

۲۰۷ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس شانزدهم

درس هفدهم:

۲۰۸ کار و تلاش

۲۱۷ بخوان و بیندیش: همه چیز را همگان دانند

۲۱۹ حکایت: جوان و راهزن

۲۲۱ تمرین درس هفدهم

۲۲۴ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس هفدهم

۲۲۶ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس هفدهم

نیایش:

۲۲۷ نیایش

۲۳۰ تمرین نیایش

۲۳۳ پرسش‌های چهارگزینه‌ای نیایش

۲۳۵ پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای نیایش

۲۳۶ پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایان کتاب

۲۴۹ پاسخ تشریحی پرسش‌های چهارگزینه‌ای پایان کتاب

سائش

ای همه هستی ز تو پیدا شده

خاکِ ضعیف از تو توانا شده
هم تو بیخشی و ببخش، ای کریم
گر تو برانی، به که روی آوریم؟
گر ننوازی تو، که خواهد نواخت؟
چاره کن ای چاره‌ی بیچارگان

ای همه هستی ز تو پیدا شده
از پی توست این همه آ امید و بیم
چاره‌ی ما ساز که بی یاوریم
جز در تو، قبله نخواهیم ساخت
یار شو، ای مونسِ غمخوارگان

نظامی، مخزن الاسرار

نظامی گنجوی

جمال‌الدین ابومحمد الیاس بن یوسف بن زکی، مشهور به نظامی گنجوی یا گنجه‌ای، در سال ۵۳۵ (نیمه‌ی اول قرن ۶) در شهر گنجه به دنیا آمد. نظامی شاعر و داستان‌سرای بزرگ فارسی است. او به‌عنوان پیشوای داستان‌سرایی در ادب فارسی است. اثر معروف و شاهکار بی‌مانند نظامی **خمسه** یا **پنج گنج** نام دارد. خمسه شامل ۵ کتاب شعر در قالب مثنوی است.

- ۱) مخزن الاسرار، با موضوع اخلاق، پند و حکمت
 - ۲) خسرو و شیرین، شرح زندگی شیرین و خسرو پرویز شاهزاده‌ی ایرانی
 - ۳) لیلی و مجنون، شرح ماجرای عاشقانه بین لیلی و مجنون (قیس بن عامر)
 - ۴) هفت‌پیکر (یا بهرام‌نامه و هفت‌گنبد) درباره‌ی سرگذشت افسانه‌ای بهرام گور پادشاه ساسانی
 - ۵) اسکندرنامه، داستان زندگی اسکندر مقدونی
- نظامی در سال ۶۰۷ و به‌روایتی دیگر ۶۱۲ درگذشته است.

معنی واژگان

هستی: تمام جهان، کائنات، آفریده‌های خداوند
بیم: ترس، واهمه
چاره: علاج، تدبیر، راه حل
بی‌چاره: کسی که درمانده است و راه‌حلی ندارد - عاجز
قبله: جهتی که به سمت خانه‌ی کعبه است و مسلمانان به آن سمت نماز می‌خوانند.
نواختن: مهربانی کردن، نوازش کردن
غمخوار: کسی که غصه‌ی دیگری را می‌خورد - دلسوز
ضعیف: ناتوان، مخالف توانا
کریم: بخشنده
ضعیف: ناتوان ≠ توانا
یاور: یاری‌دهنده، پشتیبان
یار: دوست، همدم

ستایش:

قالب شعر: مثنوی

* ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده

معنی بیت: ای (پروردگاری) که تمام جهان را تو آفریدی و انسان ناتوان (یا انسانی که از خاک ساقط شده است)، است، توانایی و نیروی خود را از تو گرفته است.

توضیح درباره‌ی مصراع دوم:

خاک ضعیف در مصراع دوم به‌دو معنی است:

- ۱) انسان که خداوند، او را بنا بر آیات متعدد قرآن، از خاک آفریده است.
- ۲) خاک، که تمام گیاهان در آن رشد می‌کنند. زندگی و منابع حیاتی از خاک سرچشمه می‌گیرند و تمام منابع و معادن گران‌بها در دل خاک نهفته‌اند.

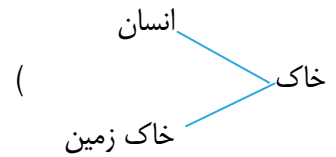

بیت دارای سه آرایه‌ی ادبی است. تلمیح، تضاد، ایهام

* تلمیح: آفرینش انسان از خاک که به‌طور متعدد در آیات قرآن آمده است. (چنانچه در بیتی به آیه، حدیث یا داستان تاریخی اشاره شود می‌گوییم. آن بیت آرایه تلمیح دارد.)

* تضاد: ضعیف ≠ توانا

* ایهام: خاکِ ضعیف (چنانچه در جمله‌ای، واژه‌ای آورده شود که از آن دو معنی حاصل شود، می‌گوییم آن بیت ایهام دارد.

بیت ۳ جمله دارد:

جمله‌ی اول: ای (خدایی) جمله‌ی دوم: همه هستی ز تو پیدا شده (است).

حرف ندا منادا حذف شده نهاد فعل (حذف شده)

جمله‌ی سوم: خاک ضعیف از تو توانا شده (است).

نهاد فعل (حذف شده)

* زمان جمله‌ها حال است.

✓ خاک ضعیف: صفت و موصوف (ترکیب وصفی)

✓ توانا یک کلمه‌ی غیرساده است: توان (بن مضارع) + ا (پسونده) ← توانا

✓ کلمه‌های قافیه: پیدا، توانا ردیف: شده

* از پی توست این همه امید و بیم هم تو ببخشای و ببخش، ای کریم

معنی بیت: تمام ترس‌ها و امیدواری‌های انسان به‌دلیل وجود تو است. ای فراوند بفرست، گناهان ما را تو ببخش و نعمت‌های بسیار به ما عطا کن.

✓ بیم و امید از ویژگی‌های انسان است که در هر انسانی وجود دارد. بیم، ترس از خداوند است، زمانی که انسان گناهی مرتکب می‌شود به علت وجود خشم و غضب خداوند می‌ترسد و امید یعنی امیدوار بودن به‌خاطر رحمت و بخشش خداوند در دنیا و آخرت.

بیت دارای ۴ جمله می‌باشد.

جمله‌ی اول: این همه بیم و امید از پی تو است. جمله‌ی دوم: هم تو ببخشای (امری)

نهاد گزاره نهاد گزاره

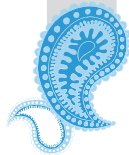
جمله‌ی سوم: ببخش (امری). ← نهاد در این جمله (تو) است که حذف شده

جمله‌ی چهارم: ای کریم

حرف ندا منادا

بیت دارای آرایه‌ی تلمیح است. (اشاره به بیم و امید (یا خوف و رجا) که در روایات و آیات اسلامی آمده است.)

کلمه‌های قافیه: بیم، کریم ردیف ندارد.

* چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم گر تو برانی، به که روی آوریم؟

معنی بیت: مشکلات ما را حل کن. ما به‌جز تو یاری‌دهنده و پشتیبانی نداریم و اگر تو ما را از درگاه خودت دور کنی ما به‌په کسی روی بیاوریم و سراغ چه کسی برویم؟ (یعنی به جز تو نمی‌توانیم به کسی پناه بیاوریم.)
بیت دارای ۴ جمله می‌باشد.

جمله‌ی اول: چاره‌ی ما ساز: جمله‌ی امری، نهاد حذف شده است.

جمله‌ی دوم: (که بی‌یاوریم) جمله‌ی خبری، نهاد محذوف است (ما)، «که» حرف ربط بین دو جمله است.

جمله‌ی سوم: گر تو برانی: (تو) نهاد، جمله‌ی خبری

جمله‌ی چهارم: (ما) به که روی آوریم: جمله‌ی پرسشی، نهاد حذف شده است (ما)

✓ که در این جمله به معنی چه کسی است.

✓ بی‌یاور یک کلمه‌ی غیرساده است: بی (پیشوند) + یاور

کلمه‌های قافیه: بی‌یاوریم، روی آوریم ردیف ندارد.

* جز در تو قبله نخواهیم ساخت گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟

معنی بیت: ما به‌جز درگاه و آستان تو قبله‌ای نداریم و به کسی روی نمی‌آوریم اگر تو به‌ما مهربانی و توفقه نکنی، چه کسی به‌ما توفقه و مهربانی خواهد کرد و ما را با مهربانی‌هایش نوازش می‌کند؟
بیت دارای ۳ جمله است.

جمله‌ی اول: جز در تو قبله نخواهیم ساخت. (جمله‌ی خبری، زمان فعل آینده، نهاد ما که حذف شده است.)

مفعول فعل

جمله‌ی دوم: اگر نوازی تو. (یک جمله‌ی خبری، زمان فعل مضارع)

فعل نهاد

جمله‌ی سوم: که خواهد نواخت. (زمان فعل آینده، جمله‌ی پرسشی است.)

فعل نهاد

✓ که در اینجا به معنی چه کسی است.

قافیه: ساخت، نواخت ردیف ندارد.

* به معنی و نقش (که) در بیت‌های ۳ و ۴ توجه شود.

* یار شو، ای مونس غمخوارگان چاره کن، ای چاره‌ی بیچارگان

معنی بیت: ای فراوانی که همدم درماندگان هستی، دوست و همدم ما شو، ای فراوانی که درمان بی‌درمانان و بیچارگان هستی مشکلات ما را حل کن.
بیت دارای ۴ جمله است.

چاره کن ای چاره‌ی بیچارگان

یار شو، ای مونس غمخوارگان

۴

۳

۲

۱

جمله‌ی ۲ و ۴ جزء شبه‌جمله محسوب می‌شوند و منادای آن‌ها محذوف است.

جمله‌ی دوم: ای مونس غمخوارگان (شبه جمله)

جمله‌ی اول: (تو) یار شو .
نهاد فعل امر
محذوف

جمله‌ی چهارم: ای چاره‌ی بیچارگان (شبه جمله)

جمله‌ی سوم: (تو) چاره کن. جمله امری است.
نهاد محذوف

✓ غم‌خواره: کلمه‌ی غیرساده: غم + خوار + ه

✓ غمخوارگان: جمع غم‌خواره

✓ بیچاره: کلمه‌ی غیرساده: بی + چاره

✓ بیچارگان: جمع بیچاره

ردیف ندارد

قافیه: غم‌خوارگان، بیچارگان

نکته‌ها و یادآوری‌ها

نظم: هر سخنی که به صورت شعر سروده شده باشد یا هر سخنی که دارای وزن و قافیه باشد.

* برخی از بزرگان ادب فارسی بین شعر و نظم تفاوت قائل هستند.

شعر: سخنی که دارای وزن و قافیه است و در آن از آرایه‌های ادبی استفاده شده است.

نظم: سخنی که دارای وزن و قافیه است ولی در آن از آرایه‌های ادبی استفاده نشده است. ولی در حالت کلی سخنی که دارای وزن باشد، به آن شعر یا نظم می‌گوییم.

- **بیت:** بیت در لغت به معنی خانه است و در اصطلاح ادبی به هر سطر (خط) شعر گفته می‌شود که شامل ۲ مصراع است.

بیت:

ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده

- **مصراع یا مصراع:** مصراع در لغت به معنی یک لنگه در از دو لنگه است و در اصطلاح ادبی به هر نیم بیت از یک شعر **مصراع** یا **مصراع** گفته می‌شود: «ای همه هستی ز تو پیدا شده» یک مصراع است.

- **ردیف:** کلمه‌های هم‌معنی که در پایان مصراع‌ها به یک شکل تکرار می‌شوند:

ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده

ردیف

ردیف

- **قافیه:** کلماتی هم‌وزن که در پایان مصراع‌ها می‌آیند.

ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده

قافیه

قافیه

وجود قافیه در شعر اجباری است، اما ردیف اختیاری است.

- **قالب شعری:** قالب شعر به شکل شعر گفته می‌شود. در زبان فارسی، چندین قالب شعری وجود دارد؛ غزل، قصیده، مثنوی، دوبیتی، رباعی و... هر کدام نام یکی از قالب‌های شعری است که شکل آرایش قافیه در مصراع‌ها متفاوت است. به عبارت دیگر می‌توان گفت قالب شعر شکلی است که قافیه به شعر می‌بخشد.

مثنوی: در این نوع شعر هر بیت قافیه جداگانه دارد. به همین دلیل قالب مثنوی، برای شعرهای طولانی و منظومه‌های بلند مناسب است.

موضوعات مثنوی:

حماسی و تاریخی: شاهنامه فردوسی، اسکندرنامه نظامی
اخلاقی و تعلیمی: بوستان سعدی
عارفانه: مثنوی معنوی مولانا
عاشقانه: خسروشیرین، لیلی و مجنون

شکل قرار گرفتن قافیه در قالب مثنوی:

× _____	× _____
+ _____	+ _____
★ _____	★ _____
# _____	# _____

مشخصات مثنوی:

تعداد بیت‌ها حداقل دو بیت و حداکثر برای آن وجود ندارد. مناسب‌ترین قالب برای داستان‌ها و مطالب طولانی است. موضوع مثنوی می‌تواند حماسی، تاریخی، اخلاقی، عارفانه یا عاشقانه باشد.

مشهورترین مثنوی سرایان:

فردوسی، نظامی، مولانا، عطار، سعدی و ...

با دیگر قالب‌های شعری
در درس‌های بعدی آشنا خواهید شد.

آغاز کتاب درسی پایه‌ی پنجم دبستان با شعری از نظامی در وصف و ستایش خداوند آغاز شده است. شاعران و نویسندگان فارسی زبان، ابتدای کتاب‌های خود را با ستایش و حمد خداوند آغاز می‌کردند که به این سخن یا این شیوه «**تحمیدیه**» می‌گویند.

۱- بیت‌های زیر را کامل کن.

گر تو برانی، به که روی آوریم؟

از پی توست این همه امید و بیم

۲- قافیه را در بیت‌های زیر مشخص کن.

گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟

- جز در تو قبله نخواهیم ساخت

چاره کن، ای چاره‌ی بیچارگان

- یار شو، ای مونس غمخوارگان

۳- با هر کدام از کلمه‌های زیر جمله بساز.

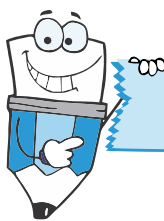
امید:

قبله:

۴- اسم چهار تا از مثنوی‌های نظامی را بنویس.

Four empty rectangular boxes with decorative borders for writing the names of four poems from the Mafatih al-Madaniyat.

۵- شعر «ای همه هستی ز تو پیدا شده» را بخوان، سه کلمه‌ی غیرساده پیدا کن و بنویس.

A long horizontal line with a decorative border, intended for writing the three identified words.

۶- در مصراع‌های زیر فعل‌ها را رنگ بزن.

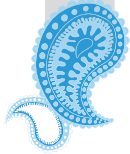
- از پی توست این همه امید و بیم

- ای همه هستی ز تو پیدا شده

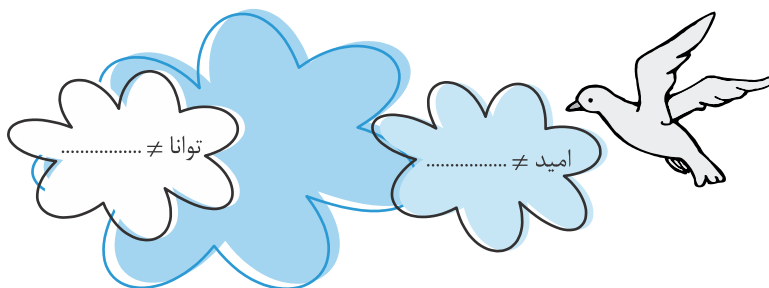
- هم تو ببخشای و ببخش ای کریم

- جز در تو قبله نخواهیم ساخت

۷- با توجه به شعر، متضاد (مخالف) واژگان زیر را بنویس.

۸- حروف کلمه‌های زیر را مانند نمونه کامل کن.

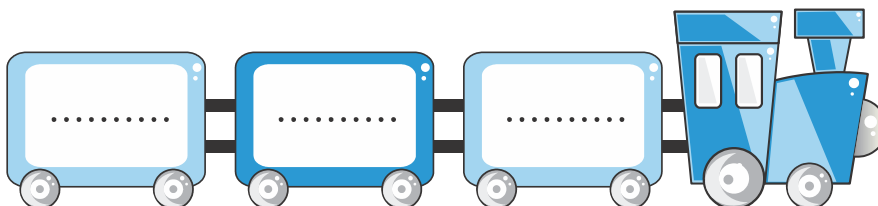
پیدا : پ ی د ا

ضعیف : [] [] [] []

بی‌یاوریم : [] [] [] [] [] [] [] []

پرانی : [] [] [] [] []

۹- سه فعل امر در شعر پیدا کن و بنویس.

یادآوری

سال‌های قبل بندنویسی را آموختیم. نکاتی را که باید در این راه رعایت کنیم، به صورت کوتاه با هم دوره می‌کنیم:

(۱) انتخاب موضوع: مثلاً درباره‌ی سؤال ۱۰ از پرسش‌های شعر ستایش، موضوع **شکرگزاری از خداوند** است.

(۲) در مرحله‌ی بعدی باید موضوعی را که انتخاب کردیم به موضوعات کوچک‌تر تبدیل کنیم.

(۳) در مرحله‌ی سوم باید نوشتن جمله‌ها را آغاز کنیم، به این ترتیب که جمله‌ها مربوط به هم باشند و در جمله‌ها از موضوعات جزئی و کلی استفاده کنیم.

حالا با رعایت این موارد به تمرین بعدی پاسخ بده.

۱۰ - یک بند درباره‌ی این که چگونه باید شکرگزار خدا باشیم، بنویس.

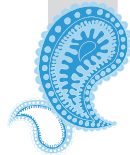
رشادت

یادداشت

ستایش

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۱. بیت زیر چند جمله است؟

«ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده»

- ۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

۲. نهاد در «از پی توست این همه امید و بیم» کدام گزینه است؟

- ۱ تو ۲ همه ۳ این ۴ امید و بیم

۳. در بیت «چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم گر تو برانی به که روی آوریم» درباره‌ی «که» در مصراع اول و دوم به ترتیب کدام گزینه صحیح است؟

- ۱ حرف ربط، حرف ربط ۲ حرف ربط، اسم به معنی چه کسی
 ۳ اسم به معنی چه کسی، حرف ربط ۴ اسم به معنی چه کسی، اسم به معنی چه کسی

۴. کدام کلمه غیر ساده است؟

- ۱ توانا ۲ پیدا ۳ کریم ۴ قبله

۵. در بیت زیر، کدام کلمه نهاد است؟

«جز در تو، قبله نخواهیم ساخت گر ننوازی تو، که خواهد نواخت؟»

- ۱ در ۲ قبله ۳ تو در مصراع اول ۴ تو در مصراع دوم

۶. در کدام گزینه فعل امر وجود ندارد؟

- ۱ یار شو ای مونس غمخوارگان ۲ گر تو برانی، به که روی آوریم؟
 ۳ چاره کن ای چاره‌ی بیچارگان ۴ هم تو ببخشای و ببخش ای کریم

۷. کدام مثنوی زیر از آثار نظامی نیست؟

- ۱ مخزن الاسرار ۲ خسرو و شیرین
 ۳ شیرین و فرهاد ۴ هفت پیکر

۸. کدام گزینه، ردیف دارد؟

- ۱ جز در تو قبله نخواهیم ساخت
 ۲ چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم
 ۳ ای همه هستی ز تو پیدا شده
 ۴ از پی توست این همه امید و بیم
 ۱ مخزن الاسرار ۲ خسرو و شیرین
 ۳ شیرین و فرهاد ۴ هفت پیکر

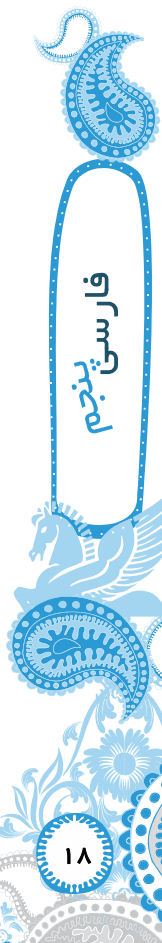
۹. کدام گزینه واژه‌ای ساده است؟

- ۱ ستایش ۲ توانا ۳ مونس ۴ بیچاره

۱۰. کدام آرایه‌ی ادبی در مورد بیت زیر صحیح نیست؟

«ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده»

- ۱ تلمیح ۲ تشبیه ۳ تضاد ۴ ایهام

۱۱. در کدام گزینه شبه جمله وجود ندارد؟

- (۱) از پی پوست این همه امید و بیم
 (۳) ای همه هستی ز تو پیدا شده

۱۲. نهاد در کدام گزینه به درستی مشخص نشده است؟

- (۱) خاک ضعیف از تو توانا شده
 (۳) گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟

۱۳. در کدام گزینه کلمه مخفف (کوتاه شده) دیده نمی‌شود؟

- (۱) ای همه هستی ز تو پیدا شده
 (۳) گر تو برانی به که روی آوریم؟

۱۴. مفعول در کدام گزینه نادرست مشخص شده است؟

- (۱) چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم
 (۳) جز در تو قبله نخواهیم ساخت

۱۵. کدام گزینه حرف ندا نیست؟

- (۱) ای
 (۳) گر

- (۲) یار شو، ای مونسِ غمخوارگان
 (۴) چاره کن، ای چاره‌ی بیچارگان

- (۲) چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم
 (۴) ای همه هستی ز تو پیدا شده

- (۲) از پی پوست این همه امید و بیم
 (۴) یار شو ای مونسِ غمخوارگان

- (۲) گر تو برانی به که روی آوریم؟
 (۴) گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟

(۲) ای

(۴) الف در آخر کلمات

پاسخنامه‌ی کلیدی درس ستایش

۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱
☐ ☐ ☐ ☐ ۱۳	☐ ☐ ☐ ☐ ۱۰	☐ ☐ ☐ ☐ ۷	☐ ☐ ☐ ☐ ۴	☐ ☐ ☐ ☐ ۱
☐ ☐ ☐ ☐ ۱۴	☐ ☐ ☐ ☐ ۱۱	☐ ☐ ☐ ☐ ۸	☐ ☐ ☐ ☐ ۵	☐ ☐ ☐ ☐ ۲
☐ ☐ ☐ ☐ ۱۵	☐ ☐ ☐ ☐ ۱۲	☐ ☐ ☐ ☐ ۹	☐ ☐ ☐ ☐ ۶	☐ ☐ ☐ ☐ ۳

۱. گزینه‌ی (۳) به توضیحات شعر در کتاب مراجعه شود.
۲. گزینه‌ی (۴)
۳. گزینه‌ی (۲)
۴. گزینه‌ی (۱)
توانا از توان (بن مضارع) + پسوند الف ساخته شده است.
۵. گزینه‌ی (۴)
قبله اینجا مفعول است و تو در مضارع اول، مضاف‌الیه است.
۶. گزینه‌ی (۲)
در گزینه‌ی (۱) شو، در گزینه‌ی (۳) چاره کن و در گزینه‌ی (۴) ببخشای و ببخش فعل امری هستند.
۷. گزینه‌ی (۳)
مراجعه کنید به توضیحات نظامی
۸. گزینه‌ی (۳)
شده: ردیف، پیدا و توانا: کلمه‌های قافیه است.
۹. گزینه‌ی (۳)
ستایش: بن مضارع ستای + ش (ی در اینجا حرف میانجی است).
توانا: بن مضارع توان + الف
بیچاره: پیشوند بی + چاره
۱۰. گزینه‌ی (۲)
با مطالعه توضیحات شعر گزینه‌ی درست را انتخاب خواهید کرد.
۱۱. گزینه‌ی (۱)
در گزینه‌های ۲، ۳ و ۴، ای حرف ندا آمده، بنابراین شبه جمله داریم.
۱۲. گزینه‌ی (۲)
چاره‌ی ما ساز ← (تو ← خداوند) چاره‌ی ما ساز
نهاد حذف شده مفعول م. الیه
۱۳. گزینه‌ی (۴)
گزینه‌ی (۱) ← ز (مخفف از)، گزینه‌ی (۲) توست (مخفف تو است)، گزینه‌ی (۳) ← گر (مخفف اگر)
۱۴. گزینه‌ی (۴)
گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟ ← اگر تو نوازی، چه کسی خواهد نواخت؟
نهاد نهاد نهاد
۱۵. گزینه‌ی (۳)
کلمات یا - الا - ایتها - ایتها و الف در پایان کلمه، حرف ندا هستند.

پاسخ‌نامه‌ی کلیدی درس ستایش

۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱	۴ ۳ ۲ ۱
■ □ □ □ ۱۳	□ □ ■ □ ۱۰	□ ■ □ □ ۷	□ □ □ ■ ۴	□ ■ □ □ ۱
■ □ □ □ ۱۴	□ □ □ ■ ۱۱	□ ■ □ □ ۸	■ □ □ □ ۵	■ □ □ □ ۲
□ ■ □ □ ۱۵	□ □ ■ □ ۱۲	□ ■ □ □ ۹	□ □ ■ □ ۶	□ □ ■ □ ۳